

258. Welke is de laatste bede?
EN LEID ONS NIET IN VERZOEKING, MAAR VER-
LOS ONS VAN DEN BOOZE.

259. Wat bidden wij hiermede?
Dat God ons door de kracht van Zijn Geest (in den
strijd) tegen den duivel en ons vleesch zal toerusten,
opdat wij niet in zonden vallen; en ons eindelijk, van
alle zonden, ellenden en den dood bevrijd, het eeuwige
leven en de zaligheid zal schenken.

260. Welke verzoeken hebt gij op het oog?
De list en bedriegerij van den duivel, waardoor
hij ons alen voortdurend belooft en ons, krachtens
onze zwakheid, van God zou afrekken, indien wij niet
door de hand van onzen Vader behoed werden.

261. Op welke wijze leidt God ons in verzoeking, naar
de Schrift dit aan den duivel toeschrijft?
De duivel port de menschen aan om te zondigen. God
evenwel laat de menschen, die Hij straffen wil, ontbloot
van Zijn genade, en slaat ze met blindheid, en geeft
ze over aan satan, om aangedreven te worden tot zonden
en verderf.

262. Waarom wordt er bijgevoegd: WANT U IS HET
KONINKRIJK EN DE KRACHT EN DE HEERLIJK-
HEID IN DER EEUWIGHEID?

Ten eerste, opdat wij betuigen zullen, dat onze ge-
beden niet op ons vertrouwen, maar alleen op de goed-
heid en macht van God steunen.

Ten tweede, opdat wij zullen vermaand worden, dat
alle goede dingen met dit voornaamste oogmerk moeten
verzocht worden, dat aan Hem het Koninkrijk, de kracht
en de heerlijkheid worde toegebracht.

Ten derde, opdat wij ons gebed zullen beginnen en
beëindigen met den lof van God.

263. Wat wil het voordele AMEN?
Het duidt aan den wensch, dat zeker geschieden moge,
en t'vertrouwen, dat zeker geschieden zal, wat wij ge-
beden hebben.

R. G. B.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Met groote dankbaarheid mogen we weer een gift
voor dit doel verantwoorden. Ze was afkomstig uit
Driebergen, en bedroeg f 1,—. Voor dit bewijs van mee-
leven hartelijk dank!

Gronummer van Prof. Schilder: 127278.

L. DOEKES.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„Niet overdrijven“.

II.

In ons vorig artikelje trachten wij duidelijk
te maken, dat iets, wat in zichzelf goed is, door
overdrijving nooit verkeerd kan worden.

mag, om de fundamenten af te werken, en om
enkele der muren boven den grond op te trekken,
zal er voor ootmoedigen dank reeds stof te over
zijn.”²⁾

Toen de „Encyclopaedie” van Dr. A. Kuyper
reeds geheel compleet en van de „Dogmatiek” van
Dr. Bavinck reeds drie deelen verschenen waren,
schreef Dr. Kuyper nog het volgende:

„Gelijk tot ons genoege onlangs ook door Dr.
Bavinck in „De Bazuin” werd opgemerkt, ver-
keert onze Gereformeerde theologie nog in hope-
loze achterlijkheid... We hebben dan nu een
„Encyclopaedie” en Dr. Bavinck's „Dogmatiek” na-
derst haar voltooiing, maar voor het overige ligt
heel het veld nog braak....”³⁾

Als het naar het oordeel van Dr. Kuyper zoo
stond met de theologie aan het begin dezer eeuw,
dan behoeft men niet te vragen hoe de toestand
was ten aanzien van de vele andere wetenschap-
pen. Pionierswerk moet nog overal worden ver-
richt. Men hoore hoe hij de taak, die de Gerefor-
meerde beoefenaars der wetenschappen hebben,
teekent: „Ook de studie der rechten, ook de sociale
wetenschappen, ook de filosofie, de letter-
kunde, de linguïstiek, de psychologie, de aesthe-
tiek, ja ook de medische en natuurkundige studiën
gaan, zullen ze diep worden opgevat, alle zonder
onderscheid op beginselen terug, en met meer
ernst dan tot dusver dient in onze kringen de vraag
gesteld, of de logische, de ontologische, de kos-
mologische en anthropologische beginselen, die in
deze wetenschappen heerschappij voeren, met de
beginselen van het Calvinisme overeenstemmen,
dan wel tegen zijn grondslag ingaan.”⁴⁾

Zoals uit dit laatste citaat reeds bleek, voelt
Dr. Kuyper voor alles de noodzaak van een diep-
gaande, principieele, wijsgeerige bezinning op de
grondslagen der onderscheidene wetenschappen.
Want als hij betoogt, dat er moet komen een kri-
stieke bezinning op de logische, ontologische, kos-
mologische en anthropologische beginselen, die
alle wetenschappen beheerschen, dan is dat niets
anders dan een roep om positief-christelijke, wijs-
geerige studie.

Een paar jaar later — om nog een enkel voor-
beeld te noemen — schrijft hij over die noodzaak

Zuinigheid kan nooit overdreven worden tot
gierigheid, omdat gierigheid niet ligt in het ver-
lengde van zuinigheid, maar precies den anderen
kant uitgaat.

Wanneer een Gereformeerde mensch zich ont-
houdt van allerlei dingen in de wereld, dan wordt
hij daardoor niet doopersch; de onthouding van
den Gereformeerde komt immers op uit een geheel
anderen wortel, dan de onthouding van den doo-
persche; ook gaat zij in een geheel andere rich-
ting en streeft een geheel ander doel na.

Terwijl de Gereformeerde zich onthoudt om
daardoor zichzelf, in den strijd tot verovering van
de wereld voor Christus, gaaf te houden, wordt
de Doopersche gedreven door de gedachte: „de
wereld is immers toch ten verdere opgeschreven;
hoe minder ik mij met haar bemoei, hoe beter
het is”.

Dat laatste kan nooit geboren worden uit over-
drijving van het eerste.

Datzelfde nu geldt ook met betrekking tot wat
men noemt „Verbondsprediking”.

Ook daarvan zegt men: „'tis goed, dat ge in
de prediking weer meer dan wel eens gebeurd is,
aan het Verbond plaats geeft, maar pas op, dat
gij het niet overdrijft, dat gij niet eenzijdig wordt.
Vergeet niet, dat er behalve het Verbond ook is
de Verkiezing.”

Dr. Brillenburg Wurth heeft daarover laatst ge-
schreven. Hij noemt dat „schematiseren”; alle
dingen in één bepaald schema, hier dan het
„schema van het Verbond” en daardoor andere
dingen, die toch ook in de Schrift geleerd worden,
verwaarloozden en over het hoofd zien.

Maar ook hier zeg ik: „Men kan de Verbonds-
prediking niet overdrijven, zóó, dat daardoor
andere waarheden teruggedrongen worden.”

Wat toch is de zin en de waarde van het
Verbond?

Nooit mag men het Verbond zien als een wel-
daad naast andere weldaden.

Het Verbond is die betrekking tusschen God
en Zijn volk, op grond waarvan, binnen het raam
waarvan ons alle andere weldaden toekomen.

Het is onmogelijk, om de heerlijkheid des Ver-
bonds te schilderen zonder te noemen de goederen,
die God ons binnen dat Verbond schenkt.

Dat geldt ook van de Verkiezing.

Het is niet juist gezegd, dat er behalve het
Verbond ook de Verkiezing is.

Nee, want God werkt de Verkiezing uit juist
door het Verbond, zóó, dat de Verbondsaanvaar-
ding alléén de zekerheid geeft van verkoren
te zijn.

Wie zoo'n voorstelling van zaken geeft, dat daar-
door de indruk gewekt wordt, dat Verbond en
Verkiezing twee naast elkander liggende dingen

aldus: Ten aanzien van de diepere vraagstukken,
die den weg der kennis (de „Erkenntnis-
theorie”) raken, blijft het zooveel hoofden zoo-
veel zinnen van toepassing. „Zelfs in Gereformeer-
de kringen zijn we het over de vraagstukken, die
hierbij in aanmerking komen, nog lang niet eens.”
Op wijsgeerig — ook op formeel-wijsgeerig — ge-
bied heerscht thans „een hopelooze spraakverwar-
ring, die op haar beurt weer met de diepste
beginselen samhangt, en die maakt, dat in psy-
chologie, in paedagogiek enz. tal van scholen, elk
met een eigen program, aan het woord zijn, en
dat het onzerzijds nog volstrekt niet uitgemaakt
is, welke beslissing, krachtens onze beginselen,
hij elk dier geschilpunten is te nemen.

Wel mag met dank geconstateerd, dat hetgeen Dr.
Kuyper in het tweede deel van zijn „Encyclopaedie”,
Dr. Bavinck in het eerste deel zijner „Dogma-
tiek” en Dr. Woltjer in oratie en gymnasium
program hierover ten beste gaven, alle uitzicht op
eenstemmigheid opent, maar toch, verschil op
meer dan één punt van belang ontbreekt hier
niet.”⁵⁾

Verlangend zag Dr. Kuyper dus uit naar een
eigen principieel-zuivere filosofie.

Van een zich aansluiten aan of het geheel of
gedeeltelijk overnemen van een of ander philo-
sophisch systeem wilde hij niets weten. Noch in de
oude, noch in de nieuwere filosofie was iets
te vinden, dat bruikbaar was. Beide immers zijn
on-christelijk, ja, zelfs anti-christelijk. Zij geven „in
hoofdzak van hetzelfde laken een pak. Op de
eene noch op de andere kunnen we teren. Om
tot een filosofie, die bij onze belijdenis past,
te komen, moeten we met Calvin op een Phi-
losophia Christiana blijven aandringen, d.i.
op een filosofie die met Gods Woord rekt.”⁶⁾

Zoozeer was Dr. Kuyper doordrongen van den
ernst van den toestand, veroorzaakt door het gemis
van een calvinistische filosofie, dat hij op de
Jaarvergadering van de Vereeniging voor Hooger
Onderwijs op Geref. Grondslag, gehouden in 1900,
verklaren kon, dat het zijn bede was of God
de Heere mannen wilde zenden, die een wijsgeerig
stelsel, opgebouwd uit de eigen, gereformeerde
beginselen, zouden kunnen schenken.

Het is zonder eenigen twijfel vooral aan den
invloed van Dr. Kuyper te danken, dat ook de

zijn, die ook naast elkander in het oog moeten
worden gevat, loopt gevaar, dat hij de vastigheid
en de troost van het Verbond ondermijnt en dat
hij de Verkiezing maakt tot een oorzaak van zorg
en angst.

Ook, ik herhaal het, van de Verkiezing kan in 't
midden der gemeene van Christus nooit goed wor-
den gesproken, dan alléén wanneer men haar ziet
in verband met het Verbond.

Daarom mag men het geen schematiseren noe-
men, dat iemand heel zijn prediking zet in het
teeken des Verbonds, in het raam des Verbonds;
want God geeft niets en doet niets aan Zijn volk,
dan alléén in en naar het Verbond.

Alles wat ik, als vader, voor mijn kinderen ben,
aan mijn kinderen geef, met mijn kinderen doe,
wordt gedragen door het feit, dat ik hun vader
ben, dat zij mijn kinderen zijn.

Wie zou er ooit aan durven denken, te zeggen:
„kinderen, denkt er aan, behalve het feit, dat
jullie kinderen van vader bent, hebben jullie nog
zooveel andere weldaden; jullie krijgt immers ook
eten en drinken en zóó?”

Wie zou er ooit aan durven denken te zeggen:
„als gij bij de bespreking van het lot en leven
dier kinderen altijd uitgaat van hun kind-zijn,
dan zijt gij bezig te schematiseren?”

Het preken uit het Verbond kan nooit overdre-
ven worden. Indien er in dezen een fout wordt
gemaakt, dan is het deze, dat men nog niet klaar
genoeg den alomvattenden zin van het Verbond
heeft gezien, dat men nog niet heeft onderkend,
dat het Verbond (in plaats van te zijn een wel-
daad naast andere weldaden) alles omvat.

Met andere woorden, dan is men met de Ver-
bondsprediking nog niet ver genoeg gegaan, in
steed van dat men die te ver zou hebben door-
gedreven en tot een éenzijdig schema zou hebben
gemaakt.

Ik las onlangs: „éenzijdigheid is altijd de oorzaak
gewees van ketterij”.

Het komt mij voor, dat dat niet juist is.

Neem nu b.v. eens de rechtvaardigmaking en
de heiligmaking.

Als iemand de rechtvaardigmaking zóó zou pre-
diken, dat de heiligmaking daardoor in gedrang
zou komen, dan wordt dat ketterij.

Maar die ketterij is geen vrucht van éenzijdig-
heid, doch hiervan, dat men de rechtvaardigma-
king zelf niet zuiver ziet. Daar ligt de fout.

Wie de rechtvaardigheid goed ziet, Schriftuurlijk,
die zal in de prediking daarvan nooit te ver kun-
nen gaan, die zal de heiligmaking niet kunnen
verwaarlozen, want de Schriftuurlijke beschou-
wing van de rechtvaardigmaking brengt den eisch
van de heiligmaking vanzelf mee.

Wij moeten daarom niet hebben een theologie,

Senaat der Vrije Universiteit zijn aandacht heeft
geschonken aan de noodzakelijkheid van een wijs-
geerige fundeering van den Calvinistischen, weten-
schappelijken arbeid.

In het jaar 1895 heeft die Senaat namelijk een
serie stellingen gepubliceerd, handelend over de
beteekenis van de uitdrukking „Gereformeer-
de beginselen”, zooals die voorkomt in de
statuten van de Vereeniging, die de Vrije Univer-
siteit in stand houdt.

De bewuste stellingen willen geven een „me-
thodologie der beginselen”, d.w.z. ze wijzen den
weg aan, welke moet worden ingeslagen om de
gereformeerde beginselen op te sporen, die aan
het wijd-vertakte wetenschappelijke bedrijf ten
grondslag moeten worden gelegd.

En — merkwaardig genoeg — onder die stel-
lingen is er één, die met grooten nadruk op de
noodzakelijkheid van een Calvinistische wijsbe-
geerte wijst.

We lezen in de zestiende stelling het volgende:

„Overmits Art. 2 van de Statuten der Vereeni-
ging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden
grondslag bedoelt een beoefening der onderschei-
dene wetenschappen op den grondslag der Gere-
formeerde beginselen voor onzen tijd in het
leven te roepen, is het vóór alle dingen noodig,
dat aan die beginselen ook de beantwoording
worde ontfokt van de vragen, die eerst sinds Kant's
onderzoek van het kennende subjeet meer
op den voorgrond zijn getreden, en die in de 16e
eeuw zich nog aan niemand, en dus ook niet aan
Calvin, in die volle strekking voordeden. Over
den aard en het wezen onzer kennis, over de wijze
waarop het kennend vermogen werkt, op het ver-
band tusschen dit kennend vermogen en het te
kennen voorwerp, over de grenzen onzer kennis,
over de methode om kennis te orlangen, onder-
scheidelijk bij de natuurlijke en de geestelijke
wetenschappen, is bij onze vroegere Calvinisten
geen genoegzaam bevredigend bescheid te vin-
den.”⁷⁾

De Senaat van de Vrije Universiteit sprak daar-
mee dus officieel uit, dat een beantwoording in
Calvinistischen geest van de wijsgeerige grondvra-
gen nog toefde en dat werd gezegd toen Kuyper's
Encyclopaedie reeds verschenen was!

H. C. V.

2) „De Heraut”; No. 942; 12 Jan. 1896.

3) „De Heraut”; No. 1158; 4 Maart 1900.

4) Het Calvinisme 2, Kampen, Kok; p. 177/8.

5) „De Heraut”; No. 1157; 25 Febr. 1900.

6) „De Heraut”; No. 950; 8 Maart 1896.

7) „De Heraut”; No. 941; 5 Jan. 1896. De stellingen zijn
gedateerd 15 Nov. 1895 en werden opgesteld in verband
met het bekende conflict Lohman.